

# כיצד דוקטרינת ה-Denial של קולבי משנה את מהות המלחמה

18.07.2026 | חנן שי | מ"מ אל"מ במיל" written by

## מבוא

המלחמה שארצות הברית מנהלת באיראן היא היישום המבצעי הראשון של תפיסת ההגנה הלאומית החדשה שהתעצבה בווינגטון בשנים האחרונות. אחד ממעצביה המרכזיים הוא אלברידג' קולבי, כיום תת-שר ההגנה למדיניות, שספרו *The Strategy of Denial: American Defense in an Age of Great Power Conflict* (Yale University Press, 2021) הפך לאחד המסמכים המשפיעים ביותר על החשיבה האסטרטגית האמריקנית.

לכאורה עוסק הספר באתגר שמציבה סין ובדרכים למנוע ממנה להשיג הגמוניה באסיה. אולם קריאה מדוקדקת מעלה כי הוא מציע תפיסה רחבה בהרבה של ניהול מלחמותיה של ארה"ב. משום כך, הוא עשוי לשמש מפתח להבנת הדרך שבה מנהלת ארצות הברית את מלחמותיה גם בזירות אחרות, וכעת מול איראן.

מאמר זה מבקש להבין תחילה את הדוקטרינה עצמה, ולאחר מכן לבחון אותה אל מול מבחן המציאות האופרטיבי הראשון שלה באיראן.

## מדיניות ואסטרטגיה

כל תפיסת הגנה לאומית מורכבת משני רבדים שונים. האחד הוא מדיניות, והשני הוא אסטרטגיה צבאית.

■ המדיניות מגדירה, ברמת המדינאות, לאור האינטרסים החיוניים של המדינה, מה או מיהו האיום המרכזי עליהם ומהי המציאות המדינית שאותה מבקשת המדינה להשיג כדי להגן עליהם. במקרה הישראלי, מדיניות ההגנה הלאומית הוגדרה כ"מניעת מלחמה בשטחי המדינה".

■ האסטרטגיה עוסקת, ברמת המצביאות הצבאית, בשאלה אחרת לחלוטין: כיצד משתמשים בכוח הצבאי כדי לכפות מציאות זו על היריב. האסטרטגיה הישראלית שנקבעה למימוש מדיניות ההגנה הלאומית הייתה "הסרת איומים מחוץ לגבולותיה במלחמת מנע יזומה ע"י ישראל". לאור האסטרטגיה צה"ל עוצב כצבא שמטרתו הכרעה במלחמה יבשתית קצרה וזולה ככל האפשר.

חשוב להבחין בין שני הרבדים. זיהוי סין כאיום המרכזי על ארצות הברית הוא שאלה מדינית. הדרך שבה יש להפעיל את הכוח הצבאי כדי להתמודד עמה היא שאלה אסטרטגית מצביאית. במאמר זה תיבחן השאלה השנייה בלבד.

## שלוש קטגוריות המלחמה

בספרו *מלחמה ואסטרטגיה* מבחין יהושפט הרכבי בין שלושה סוגי מלחמות: מלחמה מוגבלת, מלחמה מוחלטת ומלחמה טוטלית. השוני ביניהן הוא בהיקף היעדים, אולם לשלושתן מכנה משותף חשוב: הבסת האויב כתוצאה של הכרעתו והכנעתו בתנאינו. בכל המקרים ניתן להגדיר מראש את מצב הסיום התבוסתי המבוקש.

מבחינה זו מציע קולבי, למעשה, קטגוריה רביעית של מלחמה: מלחמה שמצב הסיום שלה אינו נקבע מראש באמצעות תוכניותיו ופעולותיו של המצביא, אלא באמצעות החלטתו העתידית של היריב אם ומתי יחדל להילחם [2]. החלטה שבמלחמת שחיקה ארוכה תלויה במידה מכרעת בכושר הסבל שלו, שבמדינה טוטליטארית הוא לעולם גבוה יותר מבחברה דמוקרטית פתוחה.

## דוקטרינת השלילה

ספרו של קולבי מציע תפיסה שונה. נקודת המוצא שלו היא שמטרת ארצות הברית איננה להביס את סין או להפיל את משטרה, אלא למנוע ממנה להשיג הגמוניה באסיה. גם מלחמה מוצלחת, כותב קולבי, אינה מחייבת את תבוסתה המלאה של סין.

"ניצחונה של ארה"ב במלחמה מוגבלת עם סין אינו פירושו תבוסה מלאה של סין."

עד כאן מדובר בהחלטה מדינית. השאלה היא כיצד מושגת מטרה זו.

## ההכרעה האופרטיבית

בניגוד לרושם ראשון, קולבי אינו שולל הכרעה צבאית. בתרחיש של פלישה סינית לטייוואן הוא דורש הכרעה אופרטיבית מלאה: הכוח הפולש חייב להיכשל [2] אם ניתן, למנוע את נחיתתו, ואם כבר נחת [2] להשמידו או לגרשו.

אלא שכאן מסתיימת ההסכמה עם אמנות המלחמה הקלאסית. לאחר שהפלישה הוכשלה, המלחמה אינה מסתיימת. הצלחת המלחמה, לפי קולבי, אינה מושגת באמצעות כפיית רצון על האויב אלא באמצעות שכנועו. הוא כותב בפרק 8 של הספר, "Winning Without Total Victory", ממנו לקוחים מרבית הציטוטים:

"הצלחה במלחמה מוגבלת כזו מחייבת בסופו של דבר לשכנע את היריב כי העלויות והסיכונים של המשך הלחימה עולים על התועלת."

succeeding in such a limited war ultimately requires convincing the adversary..."  
("that the costs and risks of continuing to fight outweigh the benefits

## שתי שפות של מלחמה

ככל שמעמיקים בקריאה מתברר שלא רק האסטרטגיה השתנתה, אלא גם שפת המלחמה. אצל קלאוזביץ מטרת הכוח היא לכפות, אצל קולבי <sup>2</sup> לשכנע. זהו אינו רק הבדל לשוני, אלא שתי תפיסות שונות של מהות המלחמה.

קולבי מצטט את קלאוזביץ על אי-הוודאות במלחמה, אך מסיק מסקנה שונה: סיום המלחמה אינו מתוכנן מראש, אלא "מתגלה" בניסוי וטעייה. "ארצות הברית פשוט אינה יכולה לדעת מראש מהם ספי הכאב והויתור של סין." ("The United States simply cannot know in advance what China's thresholds for pain and concession would be") "מאמץ כזה יהיה פעילות ניסיונית מטבעה." ("Such an effort would be an inherently experimental activity")

**למונח Denial שתי משמעויות אפשריות בעברית.** האחת <sup>2</sup> שלילה, במובן של שכנועו של האויב לשלול את רצונו להמשיך להילחם בגלל המחיר הגבוה שהוא יאלץ לשלם אם הוא יבחר שלא יפסיקה. השנייה <sup>2</sup> התכחשות (או הכחשה), במובן של דחיית עקרונות היסוד של אמנות המלחמה ובהם ההנחה לפיה לעולם אין לסבר את הגיון האויב, כוונותיו, רצונו ומידת המורתעות שלו מפנינו, כדי לממש את דוקטרינת שלילת הרצון. קריאה ביקורתית של הספר מעלה אפוא שאלה רחבה יותר: האם דוקטרינת ה-Denial היא רק דוקטרינת שלילת רצון האויב להמשיך בלחימתו, או גם דוקטרינה המתכחשת לעקרונות המלחמה וכלליה האוניברסאליים ולאחד מעקרונות היסוד של אמנות המלחמה <sup>2</sup> יצירת מצב סיום שאינו תלוי ברצונו העתידי של האויב?

## חלק ב': איראן במבחן דוקטרינת קולבי

### המבחן המבצעי הראשון

אם ספרו של קולבי הוא התיאוריה, הרי שהמלחמה באיראן היא המבחן האופרטיבי הראשון שלה. השאלה אינה האם המלחמה "הוכיחה" או "הפריכה" את הדוקטרינה, אלא כיצד המציאות בשטח מעמידה אותה למבחן, והאם תוצאותיה מאששות את הנחות היסוד שלה או חושפות את מגבלותיה.

מטרותיה המוצהרות של ארצות הברית היו מוגבלות: לא כיבוש איראן, לא הפלת המשטר ולא השמדת המדינה, אלא פגיעה ממוקדת בתוכנית הגרעין, במערך הטיילים וברשת השלוחים האזורית. בהתאם לכך נוהלה המערכה כיישום כמעט מדויק של דוקטרינת ה-Denial: תקיפות אוויריות ממוקדות, מבצעי מודיעין וחיסולים, פגיעה שיטתית בתשתיות והטלת עלויות כבדות.

## ההישגים הצבאיים מול המבחן האסטרטגי

מבחינה צבאית, ארה"ב רשמה הישגים מרשימים. מתקנים אסטרטגיים נפגעו, אישים בכירים חוסלו, מערכי הגנה אווירית ניזוקו קשות, והנזק לתוכנית הגרעין ולמערך הטילים היה משמעותי.

דווקא משום כך מתחדדת השאלה האסטרטגית: מהי מטרת המלחמה, וכיצד ניתן לדעת אם הושגה?

בעדותו בפני ועדת הכוחות המזוינים של הסנאט במרץ 2026, הגדיר קולבי את המטרה במונח "rolling back" – החלשה וצמצום של האיומים. הסנאטורית אליזבת וורן שאלה כניתן להבין: "האם יש יעד ברור שיאפשר לנו לדעת מתי זה נגמר?" קולבי השיב כי מדובר במערכה בעלת היקף מוגדר שלא פורט.

ספרו של קולבי עצמו מספק את התשובה: הצלחה במלחמה מוגבלת תלויה ב"שכנוע האויב כי עלויות וסיכונים של המשך הלחימה עולים על התועלת".

## מבחן התוצאה

המשטר האיראני נותר על כנו. איראן לא ויתרה על יעדיה האסטרטגיים [?] לא על שאיפתה להגמוניה אזורית, לא על תוכנית הגרעין, לא על מערך הטילים ולא על רשת השלוחים. היא ספגה מכה קשה, אך לא נשללה ממנה היכולת להמשיך ולאיים על מדינות המפרץ, על ישראל ועל הסחר העולמי.

במובן זה, דוקטרינת ה-Denial מייצרת מלחמה פוסט-מודרנית מובהקת: מלחמה שנראית אמיתית [?] עם תקיפות מדויקות, הישגים צבאיים מרשימים והטלת עלויות [?] אך חסרה את היכולת לכפות מצב סיום אובייקטיבי. היא פועלת יותר כסימולקרום של מלחמה: האויב סופג מכות, אך שומר על יכולתו לקבוע את הקצב, את משך העימות, מועד סיומו ואת עיתוי הסבב הבא.

כבר כיום ניתן לזהות קווי דמיון בין המבחן האיראני לבין ניסיונה של ישראל מאז שאימץ צה"ל, בספטמבר 2006, את תפיסת ההפעלה שגם היא נועדה לשנות את רצונו של האויב להילחם בלי להקדים לכך את הכרעתו. מלחמת לבנון השנייה, מבצע צוק איתן, המלחמה נגד חמאס לאחר 7 באוקטובר והמערכה נגד חיזבאללה ממחישות את הקושי להשיג באמצעות גישה זו מצב סיום שיאפשר לכפות על האויב תנאים שיבטיחו יציבות ברת-קיימא ודחייה ארוכה ככל האפשר של צורך בסבב מלחמה נוסף.

## המסקנה האסטרטגית

דוקטרינת ה-Denial מבקשת להגביל את עוצמת המלחמה, אך עלולה להפוך אותה לבלתי

מוגבלת במשך הזמן. אם מסקנה זו תאושר גם בניסיון האמריקני, יהיה בכך כדי ללמד שלא ניתן להחליף את עקרונותיה האוניברסליים של אמנות המלחמה בדוקטרינה המבוססת על שינוי רצונו של האויב בלי לשלול ממנו את היכולת לנהל מלחמה אפקטיבית.

אם מחליטים לצאת למלחמה, יש לתכנן ולנהל אותה כך שהמצביא יחזיק בחליל והאויב ייאלץ לרקוד ☹️ ריקוד קצר ככל האפשר. כל עוד האויב הוא הקובע מתי תסתיים המלחמה ובאילו תנאים, הוא המחזיק בחליל ☹️ ואילו היוזם הוא שנאלץ לרקוד ☹️ ריקוד ארוך שמועד סיומו הוא חידה.

זהו לב המחלוקת עם קולבי. הוויכוח אינו על השאלה אם נכון להגביל מלחמות, אלא על השאלה מי קובע את מצב הסיום שלהן. אמנות המלחמה הקלאסית מבקשת ליצור מצב שבו המצביא כופה את סיום המלחמה. דוקטרינת ה-Denial מבקשת ליצור תנאים שבהם האויב יבחר לסיימה. זהו מעבר מתפיסת כפייה לתפיסת שכנוע ☹️ ומכאן נובעות כל השלכותיה האסטרטגיות.

## מבט לישראל

עבור ישראל, לדיון בדוקטרינת ה-Denial יש משמעות החורגת הרבה מעבר למלחמה באיראן.

מאז אימץ צה"ל בספטמבר 2006 את תפיסת ההפעלה שהתבססה על גריעה, הרתעה והטלת עלויות, מנהלת ישראל ברצף מלחמות ארוכות. חרף הישגים מבצעיים מרשימים בכל אחת מהן, הן לא הביאו להסרת האיומים לתקופה ממושכת ולא יצרו מצב סיום יציב ובר-קיימא. הדמיון בין דפוס זה לבין דוקטרינת ה-Denial של קולבי מעורר את השאלה אם מדובר בהתפתחות רעיונית מקבילה, או בהשפעה הדדית בין החשיבה הצבאית האמריקנית והישראלית. כך או כך, הלקח האסטרטגי דומה.

ראשית, על ישראל לשוב לאסטרטגיית ההגנה הלאומית של הסרת איומים ביוזמתה ולאמץ כדי לממשה את דוקטרינת ההכרעה, שבאמצעותה השיגה את ניצחונותיה במלחמות המאה העשרים. אין פירוש הדבר חתירה למלחמות טוטליות או להרס בלתי מוגבל, אלא חזרה לתפיסה שלפיה מטרת המלחמה היא ליצור מראש מצב סיום אובייקטיבי שבו ניטלת מן האויב היכולת להמשיך ולסכל את השגת מטרותיה המדיניות של ישראל.

שנית, אם תיאלץ ישראל ליזום מלחמות נוספות, עליה להגדירן מראש כמלחמות מוחלטות במובנו של יהושפט הרכבי: מלחמות שמטרתן הכרעה והכנעה, בעלות מצב סיום מוגדר מראש, ולכן גם מוגבלות מראש במשך הזמן שלהן. דווקא מלחמה המתוכננת להסתיים במהירות באמצעות הכרעה משולבת של ירי-מנגד עם מהלכי תמרון קרקעי ממוקדים, צפויה להיות קצרה, זולה ופחות הרסנית ממלחמת שחיקה ממושכת בירי-מנגד, שבה משך הלחימה ותוצאותיה נותרים תלויים ברצונו של האויב.

בכך חוזר הדיון לנקודת המוצא של המאמר. השאלה איננה אם מלחמות צריכות להיות מוגבלות

או בלתי מוגבלות, אלא מי קובע את גבולותיהן. כל עוד מצב הסיום תלוי בהחלטתו של האויב, גם משך המלחמה, מחירה ותוצאותיה אינם בשליטת היוזם. תכליתה של אמנות המלחמה היא למנוע בדיוק מצב זה.

פורסם באתר JDN, בתאריך 18 ביולי 2026.

\*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.